

А.О. Єпіфанов

МЕТОДИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ: ПРОБЛЕМА УЗГОДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО І ЮРИДИЧНОГО РОЗУМІННЯ

Виходячи з вимог принципу науковості як одного з провідних принципів правотворчого процесу, останнім часом різко зросла необхідність наукового забезпечення розробки проблем ринкової економіки у перехідний період як з боку економічної науки, так і правової. Значною проблемою при цьому постала наявність певних розбіжностей між економічним і юридичним розумінням змісту тих чи інших відносин економічного характеру, а відтак виникають деякі непорозуміння при наданні їм правової форми. Така ситуація склалася і в адміністративному праві стосовно визначення і характеристики методів державного управління взагалі, та у сфері економіки зокрема.

В економічній науці, як і в науці адміністративного права домінує думка про те, що всі методи державного управління у сфері економіки можна поділити на адміністративні та економічні, або на прямі і непрямі.

На думку юристів, адміністративні методи управління впливають із самої сутності державного управління, яке передбачає владність одних та підпорядкованість інших. Адміністративний метод переважно пов'язують з адміністративно-правовою формою діяльності і він полягає у впливі суб'єкта управління на його об'єкт через режим владно-розпорядчих вказівок і організаційно-структурні упорядкування. Основним інструментом цього методу є адміністративні акти, які мають обов'язковий характер для виконавців, а їх невиконання тягне за собою юридичну відповідальність.

У свою чергу, в основу економічних методів, з точки зору юристів, покладено використання таких економічних важелів і стимулів як ціна, кредит, прибуток, державне замовлення і т. ін. Зміст економічних методів не передбачає прямого впливу на підпорядковані об'єкти управління, а створює для них за допомогою закріплених адміністративними актами економічних

важелів та стимулів таку економічну ситуацію, яка б диктувала їм відповідну поведінку з метою досягнення позитивних економічних наслідків, тобто стимулювала економічну зацікавленість.

З точки зору економістів адміністративні методи державного регулювання економіки базуються на силі державної влади і включають у себе заходи заборони, дозволу і примусу. У свою чергу, економічні методи державного регулювання економіки, на думку економістів, реалізуються за допомогою виключно грошово-кредитної і бюджетної політики.

Неважко помітити, що одні і ті ж засоби впливу на економічні відносини представники науки адміністративного права і представники економічної науки відносять до різних методів державного управління в економіці. Так, наприклад, вчені-адміністративісти відносять такі методи як субсидії, преміювання, державний контракт і замовлення, Різноманітні санкції економічного характеру - штрафи, неустойки і т. ін. - до економічних методів, а вчені-економісти відносять ці ж методи до адміністративних.

Таким чином, в економічній науці в основу класифікації методів державного управління у сфері економіки покладено ознаку наявності створення органом державного управління додаткового фінансового стимулу, або небезпеки фінансових збитків. На відміну від цього, в науці адміністративного права в основу класифікації покладено характер впливу органу державного управління на діяльність господарюючих суб'єктів, тобто імперативний або диспозитивний, у відповідності з характером норм, якими врегульовані відповідні відносини у сфері державного управління економікою.

Вважаємо, що погляди на економічний зміст методів державного управління економікою і їх правову форму повинні бути певним чином узгоджені, що буде сприяти, перш за все, гармонізації законодавства у сфері державного управління економікою з об'єктивними по требами нормативного регулювання економічних відносин.

З огляду на це можна запропонувати відповідну класифікацію методів державного управління економікою.

По-перше, уявляється доцільним розділити методи державного управління у сфері економіки на адміністративні та економічні за ознакою основного елемента, за допомогою якого відбувається вплив на суб'єктів економічних відносин. Адміністративні методи як основний елемент передбачають використання правових приписів нормативного або індивідуального характеру, якими закріплюється необхідна або бажана поведінка суб'єктів економічних відносин. Економічні ж методи передбачають використання норм, якими змінюються певні кількісні параметри економічних регуляторів (розмір облікової ставки, розміри податків, норми амортизаційних відрахувань і т. ін.), або якими регламентується поведінка, наприклад, учасників ринку цінних паперів (як державних органів, так і інших суб'єктів) і таким чином опосередковано здійснюється вплив на поведінку суб'єктів економічних відносин з метою її коригування у напрямку, бажаному для держави, через їх зацікавленість у досягненні певного економічного результату.

У свою чергу, серед адміністративних методів можна виділити прямі і непрямі адміністративні методи.

Прямі адміністративні методи реалізуються за допомогою правових норм, які встановлюють обов'язки або заборони, а непрямі - за допомогою норм дозвільного, рекомендуючого або стимулюючого характеру.